

მ წ ყ ე მ ს ი

ო შ ი ც ი ა ლ შ რ ი ბ ა ნ ქ ო შ ი ლ მ ბ ა .

უწმიდესი სინოდის განკარგულება.

23 ივლისის 1892 წლის 1821 №-სა იმის შესახებ, თუ რა გასაფრთხილებელი ღონისძიებანი უნდა იქმნას ხმარებული სასულიერო სასწავლებელთა დასაცავად გადამდებ სენ სოფლისაგან.

მისი იმპერატორმა იმპერატორის ბრძანებისამებრ, უწმ. უმართებულესმა სინოდმა მოისმინა ბ. სინოდის ობერ-პროკურორის მიერ, 23 ივლ. მე-788 №-ით, წინადაცხადებული ქურნადი სამოსწავლო კომიტეტისა მე-217 №-ით, რომელმაც ჩართულია აგრეთვე აზრი ს. პეტერბურგის სასწავლო სასწავლებლების ექიმისა, დისკ. სტ. სოვტ. პანოპოვისა, იმ დონისძიებათა შესახებ, რომელიც ხმარებული უნდა იქმნას სასულიერო სასწავლებელთა დასაცავად გადამდებ სენ სოფლისაგან. ჭბამანეს: ყოფილ მსჯელობათა საფუძველით, უწმ. სინოდმა, სამოსწავლო კომიტეტის აზრის თანახმად, დაადგინა: მიენდოს საეპარქო ყოველად უსამდევლოესობათ მისწერონ მათდა ქვემდებარე სასულიერო სასწ. მმართველობათ, რომ ს. პეტერბურგის სასულიერო სასწავლებლების ექიმის, დ. სტ. სოვ. პანოპოვის მიერ შემუშავებული შემდეგი ღონისძიებანი სასულიერო სასწავლებელთა დასაცავად გადამდებ სენ სოფლისაგან დაუყოვნებლივ აასრულონ მათდამი რწმუნებულს სასულიერო სასწავლებლებში ღ აგრეთვე მოსწავლეთა სადგომებშიაც.

რადგანაც შესაძლებელია, გადამდებ სენი სოფელთა გავრცელებას იმ ქედ აქებშიაც, რომლებიც შორსა მდებარეობენ სენ-მოდებულ ადგილებიდან, და აუცილებელია საჭიროა ეხლავე იქმნას ხმარებული სასწავლებლანი მთელი იმპერიის სასულიერო სასწავლებელთა სადგომების გასასრუტავებელ-განსაკარგებლად, ამიტომ ამ სასწავლებელთა მმართველობათ უნდა მიეწეროს, რომ დაუყოვნებლივ მიჰყონ ხელი.

- 1) ფენის-ადგილებისა, ჯირგინებისა ღ საზოგადოდ ყველა იმ ალაგის გაწმენდა-გასრუტავებას, სადაც ნაკავი ღ უწმინდურობა იურის თავს;
- 2) ყოველ დღე თითო ჯერ ამ ალაგებს სადუზინფექციო წამალი ასხურონ;

3) ფიცრის დასაჯდომი ადგილები ღ ფენის-ადგილების იატაკი კარბოლ ნარევის საპნით გაჭრეცნონ ხოლოც;

4) გასწმინდონ და სადუზინფექციო წამლები ასხურონ მოსამსახურეთა სადგომებს, რომლებიც მეტად უწმინდურად ინახება. მეტადრე ის სადგომები, სადაც უცხოელნი სცხოვრობენ. ეს უკანასკნელი ღონისძიება უფრო იმიტომ არის საჭირო, რომ უმეტეს შემთხვევაში პირველად ავდა ხდებიან ღ სნეულდებიან უბრალო მოსამსახურენი ღ შემდეგ კი იმათგან სხვებსაც, იმავე შენობაში მცხოვრებთ, ედებათ ღ სენი ვრცელდება. ამიტომ საჭიროა, რომ მოსამსახურეთა სადგომები დღეში ერთხელ მაინც დაიგვ-დაიწმინდოს სველის ტილოებით;

5) ის მოსწავლენი, რომელნიც საეჭვო ღ სენ-მოდებულ ადგილებიდან არიან მოსუენნი, სხვებს არ მიაკარონ, ცადკე ამყოფონ და იმათს ტანთსაცმელსა ღ თეთრეულსაც სადუზინფექციო წამალი ასხურონ.

ს. პეტერბურგის სასულიერო სასწავლებლებში აქვთ შემდეგი სასწავლებლანი, რომელიც სენს გადამდებს ძალას უკარგავს და რომლის ხმარებაც შეიძლება დანარჩენს სასწავლებლებსაც ვერჩიოთ: 1) კარბოლ ნარევი საპნის წყალი, რომელიც ამგვარად უნდა მომზადდეს: ერთ ვედრა ცხელს წყალში ჩააგდეთ 1 1/2 გირვანქა მწვანე საპონი და შემდეგ ნელ-ნელა თან ურიეთ და თან ასნით 1 გირვანქა დაუწმენდავი 100% იანი კარბოლის სიმყ ვე. 2) წყალში გახსნილი სლორის კირი: 1% იან სუსტი-თვის— 30 მისხალი ერთს ვედრა წყალზედ ღ 4%-იან მაგრისათვის— 1 1/4 გირვანქა 1 ვედრა წყალზედ. სუსტი იხმარება თეთრეულის სადუზინფექციოდ, ხოლო მაგარი ფენის-ადგილებისა, სანაგვებისა და ჯირგინებისათვის 3) წყალში გახსნილი გოგირდ-კარბოლი: პირველში ერთად უნდა აურიოს 3 ნაწილი დაუწმენდავ 50%-იან კარბოლის სიმყავისა ღ 1 ნაწილი (წონის შესაფერად) დაუწმენდავ გოგირდის სიმყავისა. ეს ნარევი 2—3 დღეს ისე უნდა იდგეს. შემდეგ ამ ნარევიდან უნდა მომზადდეს 6%-ნი გოგირდ-კარბოლის წყალი, ე. ი. 1 3/4 გირვანქა ნარევისა ჩაჰყაროთ 1 ვედრა წყალში;

ეს წყალი ძალიან კარგია განავალისა, სანაგვეებისა და ჯირვინების სადღეინფექციოდ. 4) წყალში გახსნილი სულემა: 1 ნაწ. 1000 ნაწილ წყალზედ ($\frac{1}{1000}$ -იანი); ვედრა ცხელს წყალში უნდა ჩაიყაროს 30 მისხალი საჭმლის მარილი და შემდეგ 3 მისხალი სულემა დაემატოს. ეს წამალი დიდად მავნებელია, საწამლავია და ამიტომ არ ივარგებს ღრითონისაგან გაკეთებულ ნივთების სადღეინფექციოდ; ამ წამალს უმთავრესად ხოლერეანთა განავალისა და იმ საბანაობის სადღეინფექციოდ და ჰქმარობენ, რომელშიაც ავადყოფნებს უბანავნიათ. 5) კირის რძე: ერთგვარს კირს (Кипелка) ჩასაქრებად თითქმის იმდენივე წყალი უნდა დაასხათ, რამდენიც თითონ არის, და ახალ ჩამქრალი კირი 6 გირვანქა იხმაროთ ვედრა წყალზედ. ეს ნარევი იხმარება მოსამსახურეთა სადგომის კედლების სარეცხად, თუ იმ სადგომებში ხოლერით ავადყოფი იყო, იატაკების და სხ. სადღეინფექციოდ და აგრეთვე იმიტომ რომ იათი საშუალებაა თეხის ადგილებისა, სანაგვეებისა და ჯირვინების სადღეინფექციოდ — თითონ თითო ვედრა სჭირდება.

რაც შეეხება საჰიგიენო და სადღეინფექციო საშუალებასა და წესებს, თუ იმ ქალაქებში, ან იმ ქალაქს ანლო სადღე სენი მძვინვარებს, სადაც სასუფიერო სასწავლებელი იმყოფება, ამისათვის საჭიროა:

- 1) სულ არ იხმარონ სასმელად აუდუღარი წყალი, ცივი არა დალიონ რა საჭმელს შემდეგ, არა სჭამონ «მაროქნა» და არა სვან ცივი კვასი, შუმხუნა წყლები, ლიმონისა და სხ.
- 2) არ უნდა სჭამონ ხილი, საჭამთრო, ნესვი, კიტრი და საზოგადოდ ყოველივე ის, რაც უმაღ, მოუხარმავად იჭმევა.
- 3) თავი შეიკავონ გადაჭარბებულ ჭამისაგან, ბევრი არ დალიონ, «კონსაერვად» მომზადებულს არას დაეკარნენ, რადგან ეს საჭმელები ჩვეულებრივ დიდხანს აწყვითა მადაშიბში, ბუზებისაგან ფუჭდება და ლიზება. უნდა აიკრძალოს ხმარება აგრეთვე ცივის საჭმლისა, მარილიანის თევზისა, სოკოებისა, უველისა, ცხელისა და უმცხვარ პურისა.
- 4) მოლაღვა-მოქანცვასა და გაციებას უნდა ერთდნენ, არ იბანან, დედამიწაზედ არც დასხდნენ და არც წამოწვენენ.
- 5) პირი არ დაიბანონ და არ გამოივლონ ხოლმე უდუღარი წყლით.
- 6) მუცელზედ შალის ნაჭრები შემოიხვიონ, ფეხები თბილად და მშრალად შეინახონ.
- 7) წყურვილი უნდა მოიკლას გაციებულ ნადუღარის წყლით, მაგრამ ზომიერად კი უნდა სვან, განსაკუთრებით მაშინ, როდესაც სხეული

გახურებულია. შეიძლება სმა ჩაისა, ყავისა და ადუღებულ რძისა.

8) საჭმელად ყოველივე მოხარშულ-მომწვარი უნდა იხმარონ და ისიც კარგის სანოვაციისაგან მომზადებული.

9) უნდა ჩაავიანონ მოსწავლეებს, რომ მოემშობათ თუ არა სტომაქი, მაშინვე ექიმის შემწობას მიჰმართონ.

ადგილობრივ რექტორებსა და ზედამხედველებს უნდა დაევალოთ: 1) თვალ-ყური ადევნონ სიკარგესა და რიგისობას იმ სანოვაციისა, რომლისაგანაც საჭმელი მზადდება, და შეადგინონ ნუსხა სადღეინფექციის საჭმელებისა ექიმის რჩევის თანახმად და 2) ეცადნენ, რომ მოსწავლეებს არ შემოაკლდეთ ნადუღარი გაციებული წყალი და რომ ეს წყალი სუფთა და კარგად დაცმულ ჭურჭლებში ინახებოდეს.

შეიძლება ეს სასანიტარო-საჰიგიენო წესები თვალსაჩინო ადგილზედ გამოჰკიდონ.

თუ სასუფიერო სასწავლებელი ქალაქს მომორებულია და მშვიდობიანად არის, დღესასწაულებში მოსწავლენი არ უნდა დაითხოვონ მშობლებთან, ან მხოლოდ ისინი დაითხოვონ, რომელთა მშობლებიც მოწმობას წარადგენენ, რომ იმათ არცა ჰყავთ და არც ჰყოლიათ ხოლერით ავადყოფი. თუ ვინიცობა მოსწავლეების ნათესავებთან უოფნის დროს იმათს ოჯახში ხოლერით განდა ვინმე ავად, მოსწავლე იქვე დასტოვონ 8 დღით და შემდეგაც, როდესაც იგი სასწავლებელში დაბრუნდება, განაცალკევონ და იმის ტანთსაცმელსა და თეთრეულს სადღეინფექციო წამლები ასხურონ.

ვინიცობა მოსწავლე ხოლერით ავად განდა, თუ სასწავლებლის საავადყოფო საკმარისად არ არის მომორებული საკლასო და მოსწავლეთა საცხოვრებელს სადგომებს, მშობლებს მიეწეროს, რომ ავადყოფი მოსწავლე თავისთან წაიყვანონ, ან ქალაქის ხოლერეანთა ფარდელში გაჰტანონ, ხოლო იმისი სადგომი და ტანი-სამოსი კი მეცნიერების ყოველისავე წესის თანახმად სადღეინფექციო წამლით ასხურონ.

ავადყოფი მოსამსახურენი, გამოაჩნდება თუ რა პირველი ნიშნები ხოლერით ავად განდომისა — ფადართობა და პირ-ფეხინება, სენის განვითარებას ადარ უნდა დაუკვადონ და დაუყოვნებლივ გაჰტანონ ხოლერეანთა საავადყოფოში, იმის სადგომსა და მთელს ავეჯეულობას-კი სადღეინფექციო წამლები ასხურონ იმ წესისამებრ რომელიც აღნიშნულია «მმართველობის მოამბეს» მე-117 ნომერში.

მწყემსი

მე ვარ მწყემსი კეთილი: მწყემსმან კეთილმან სული თვის დაქსდვის ცხოვართათვის. (იოან. 10—11).
 ვპოვე ცხოვარი ჩემი წარწყმედილი. ესრეთ იყოს სინარულ, ცათა შინა, ერთისათვის ცოდვილისა. (ლუკ. 15—4).
 მოვედიო ჩემდა ყოველნი მასურადნი და ტვირთ-მძიმენი და მე განგისვენო თქვენ. (მათ. 11—28).

№ 17

1883-1892

15 სექტემბერს.

გ ა ზ ე თ ი ს ფ ა ს ი :

«მწყემსი»		«მწყემსი» რუსული გამოცემით	
12 თვეთი	5 მან.	12 თვეთი	6 მან.
6 —	3 —	6 —	4 —

ფულისა და წერილების გავზავნა შეიძლება ამ ადრესით:
Въ Квирлы, съ редакцію „Мѣмесѣи“ и „Пастырѣ“.

ყველა სტატიები და კორესპონდენციები, რომელიცა იქმნებიან დასაბუთებულად გამოგზავნილი ვრცელად და გასაგებად უნდა იყვნენ ავტორთაგან წელ-მოწერილინი.

სტატია, რომელიც არ დაიბეჭდება, სამი თვის განმავლობაში შეიძლება ავტორებს მათის ხარჯით უკანვე დაებრუნოს.

სტატიები მიიღებიან რუსულს ენაზედ დაწერილინიც და თარგმნით დაიბეჭდებიან.

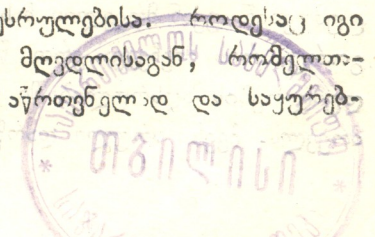
**ახალგაზრდა სემინარიელების მღვდლად კურთ-
 ხებისა გამო.**

(დასასრული).

აი რა წესი სუფევს თრანგთა და დასაველეთის სხვა ქრისტიანეთა სამღვდლოებაში ახლად ნაკურთხ სამღვდლოთა შესახებ. სამღვდლო პირს სემინარიაში მინც უნდა ჰქონდეს სწავლა დამთავრებული. როდესაც კარგად და საიმედოდ გაათავებს იგი სწავლას, შეიძლება

ცოტა ხნით გზავნიან მას რომელიმე ეკკლესიის მღვდელთან სასამსახუროდ. შეიძლება, სწავლის გათავებისათანავეც აკურთხონ მღვდლად ეინმე, მაგრამ პირ-და-პირ მრეცლში მინც არასოდეს არ დანიშნენ გამგეთ. ახლად ნაკურთხს გზავნიან რომელიმე ეკკლესიის მღვდელთან და იმასთან უნდა გაიწვრთნას ერთი ან ორი წელიწადი. პირველად მას არც ქადაგების თქმია ნება აქვს და არც ყველა მღვდელ-მოქმედების შესრულებისა. როდესაც იგი მიიღებს მოწმობას იმ მღვდლისაგან, რომელთანაც იყო დანიშნული გააწვრთნელად და საკურთხე-

*) იხ. «მწყემსი»-ს მე-11 № 1892 წ.

ლად, იგი ბრუნდება ისევე მღვდელ-მთავართან. მღვდელ-მთავარი ხელ-მეორედ ცდის ახლად წაკურთხის და აძლევს უფლებას, რომ ეკკლესია ჩაიბაროს მრევლით და აღასრულოს ქადაგებაც და წირვა-ლოცვაც. რასაკვირველია, ამისთანა გამოცდილ მღვდელს კარგად შეეძლება ქადაგება, წირვა-ლოცვა და საიდუმლოების აღსრულების წესებიც. ასე ფრთხილად და ასეთის დაუიქრებით წიშნავენ ახალ მღვდლებს სამრევლოებში დასავლეთ ევროპაში და თითქმის ყველგან, გარდა ჩვენ მართლ მაღიდებელთა.

ჩვენში რა წესიც სუფევს, ყველამ კარგად იცის. გაათავებს სემინარიას თუ არა ვინმე, მაშინვე მღვდლათ კურთხევას თხოულობს. სრული წლოვანია ჯერეთ თუ არა, იმასაც არ დაგიდევს. თუ ადგილი არ არის, შეიტანს საჩივარს რომელიმე მოხუცებულ მღვდელზე: «პენსია აქვს ამას დამსახურებული და ესლა დაითხოვეთ და მისი ადგილი მე მომეცითო». იქნება მოხუცებულ მღვდელსა და მრევლს შორის მშვენიერი კავშირი სუფევს და მშვენიერად არიან შემტყბარნი, მაგრამ ამას არაფერს დაგიდევს. გინდა, არ გინდა, უნდა აიკრა ბარგი და წახვიდე. თუ არ დააწება თავი მრევლს, დიდი შრომა არ დასჭირდებათ, რომ ორ-სამ მრევლთაგანს საჩივარი შეიტანიონ მოხუცებულ მღვდელზე და გამოძიებაში ჩაადგონ; იმედი უნდა გექონდეს, რომ სასულიერო ახალი გამომძიებლების წყალობით საქმე წავა რიგანად და ადგილი დაიკლება... დაიკალა ადგილი; სემინარიული გვირგვინის კურთხევის ნებას იღებს და ცოლს ირთავს. ერთ კვირეს იქით გვირგვინის კურთხევიდამ შიღის მღვდლობის მისაღებად. აქ პირველად იჭერს ტიბიკონში ეგზამენს. მეტიბიკონეს უკვირს სემინარიელების უმეტრება ტიბიკონსა და საეკკლესიო წიგნების კითხვისა. ან რა გასაკვირველია ეს? საეკკლესიო წიგნების კითხვის მასწავლებლად სემინარიის იყო ერთ დროს ბ. ტატიევი, რომელსაც დავითნის ერთი კანონის წაკითხვაც არ შეუძლია ეკკლესიაში!... შეიძლება საკურთხად გამზადებულმა სემინარიელმა ცოლიც თან წამოიყვანოს კურთხევაზე დასასწრებლად კათედრის ქალაქში. შემდეგ მღვდლად ხელ-დასხმისა რამდენჯერმე აწირვინებენ მას და ის ტუმრებენ უკან მრევლის ჩასაბარებლად. წირვას როგორც არის მიჩვევა ერთ წელიწადში, მაგრამ საიდუმლოების აღსრულებაში კი დიდხანამდის აკვირებს მრევლს. ჩვენ სრული დარწმუნებული ვართ, რომ

სემინარიელები ოცი წლის შემდეგ კარგად გამოიცილებიან, მაგრამ პირველ ხანებში მათი გამოუცდელიობა რა ნაყოფს მოიტანს მრევლში ამას მკითხველი მიხედება თვითონ...

ზოგიერთი მოხუცებულ მღვდელთა დათხოვნას იმითი ასაბუთებენ, რომ მათ პენსია უკვე დაიმსახურესო. როგორც ვიცით, პენსია დიდი ხნისა და იმისა სახურეს ზოგიერთებმა, მაგრამ თავის ადგილს არ ცილდებიან და პენსიასთან ერთად კიდევ ჯანაპირსაც იღებენ. ზოგიერთები ამბობენ, თუ სხვამ ადგილი არ დაუცალა, რა ქნან ახალმა სემინარიელებმა? ან რით იცხოვრონო? აი სწორეთ ეს არის ნამდვილი მიზეზი. ჩვენ საზრდოს ვეძებთ და არა საქმეს და იმიტომაც აღარ აქვს ჩვენს მოძღვრებას, ჩვენს სიტყვა-ქადაგებას დიდი გავლენა ჩვენს სამწყსოზე. ჩვენ საქმე და სამსახური კი არ გვაქვს უმთავრესად ახეში თანამდებობის მიღების დროს, არამედ დიდი შემოსავალი და ფუფუნებით ცხოვრება. განა სამწყსონი ვერ ხედევენ იმას, თუ როგორ მიისწრაფიან ზოგიერთები ქალაქისკენ? განა ცხადი არ არის ყველასთვის, თუ რამდენს ხარჯვენ უბრალო სამრევლოების მღვდლები ქალაქის ადგილებში? რა აქვსთ აქ პირებს სახეში? განა ქალაქ ადგილებში უფრო ადვილია მსახურება სოფლებისაზე? სრულებით არა. ქალაქებში უფრო სამძიმოა მსახურება ჭეშმარიტი მოძღვრისათვის. იქ უფრო დაცემულია ზნეობა და სარწმუნოება დასუსტებული. აქ უფრო ძნელი სამსახური მოვლის მოძღვარს, მაგრამ მათ, ვინც ქალაქსკენ მიემართებიან, სახეში აქვსთ მეტი შემოსავალი, კარგი სმა და ჭამა, კარგათ ჩაცმა და უფრო მოუწყენრად ცხოვრება... სხვა არაფერი არ იზრდეს ამ პირებს ქალაქებისკენ და ხშირადაც მიალწევენ ხოლმე თანთან მიზანს ზოგიერთები. გასაკვირველი აქ არაფერია... ყველამ იცის, თუ რა დიდი გამჭირაბობა არის საქარო სამისიონერო ადგილებში მღვდლების განწესების შესახებ და როგორ უნდა ვცდილობდეთ, რომ ამ ადგილებში ყველაზედ უკეთესი და საიქედო პირები იგზავნებოდნენ. მაგრამ ამისთანა ადგილებში ხშირად დასჯილი კაცები იგზავნიებიან ანუ მასთანაები, რომელნიც ახლო მახლო კარგ სამრევლოებში ადგილს ვერ ეღირსებიან. ნასწავლი კაცი და სემინარიელი ან ვინ წავა სევანთში და ოსეთში?! ამისთანა ადგილებში უმეტესად უსწავლელნი იგზავნიებიან; ნასწავლი პირები მისიონერებად არ წავლენ ამ ადგილებში და ამიტომაც არის ასე ნაყოფიერი ამ პირთა მისიონერული სამსახური...

დიან, დად დასაფიქრებელ მოვლენას ეხედავთ და დიდი წინასწარმეტყველობა არ არის საქარო, თუ რა შედეგები ექნება ყველა ამ მოვლენათა საბოლოოთ ჩვენი ეკკლესიებისათვის.

დკ. დ. დამბაშაძე.

უბიწოება ცოლ-ქმრობაში.

(გაგჷქელება *)

ორსულობაში სიძვაობა არის უმთავრესი მიზეზი სამინ ვლი ტანჯვა-ტკივილებისა მშობიარობის დროს. თავდაჭერილობის გაელენა შთამომავლობაზე ძალიან დამაფიქრებელი უნდა იყოს ყველასთვის, ვინც პირუტყვივით მარტო აწმყოთი არა ცხოვრობს, ვისთვისაც უწმიდესი და უძვირფასესი საგანია საზოგადო წარმატება, პროგრესი. გონიერი, შეგნებული და მოაზრე მშობლები უნდა თავიანთ თავს ეკითხებოდნენ, რამდენად უნერგვენ ისინი თავისს შვილებს მგრძობიარობის, უღონო, მბორკავი ცხოვრების თესლს და წინდს, როცა დედა ორსულობაში მორიდებული არაა სხეულებრივს სიყვარულს. პირიქით, თუ მშობლები ცხოვრობენ მაღალის, სულიერი, პლატონურას სიყვარულით, გამსჭვალულნი არიან ზენა გრძობებით, მათი შთამომავლობა იქნება ისეთი, რომლისთვისაც წმინდა, თავდამზოგველი ცხოვრება და დღეგრძელობა, მდგნე ხასიათი და თავის-თავის დაპატრონება იქნებიან მისნი ბუნებრივი და ჩვეულებრივი თვისებანი.

ერთი სიტყვით, უტყველათ არსებობს ბუნების კანონი დედის აგებულობასა და სამოს ნაყოფს შორის მჭიდრო კავშირი. ამ კავშირის ძალით დედის რომლისამე გონებითის ნიჭის ვარჯიშობა ანუ მისის ტვინის ანუ სხეულის ამა თუ იმა ნაწილის საქმიანობა აღძრავს და ავითარებს თანშეზომილის ხარისხით შესაბამს ნიჭს ანუ ორგანოს საშოს შინაგან მყოფის ყრმისას.

ეს ბუნების წეს-კანონი ძველმა ბერძნებმა, თუ ფიზიოლოგიურათ და მეცნიერულათ არა, გამოცდილებით და დაკვირვებით იცოდნენ. ამისთვის მათ დიდი პატრვისცეპა და რიდი ქონდათ ორსულ დედაკაცსადმი; ქუჩაში მოსიარულე რომ შეხვედროდათ ან შეკრებილებაში, ყველანი გზას უტყვედნ და სიფრთხილით უფარვებდნ «მომავლის მოქალაქის მტვირთველს». ბერძნები სამართლიანათ დარწმუნებულნი იყვნენ, რომ თუ ორსულის ოთახში შენიერს სურათებს ჩამოკიდებდნ და ნატიუის ნა-

ტუფის ნაქანდაკებ პაწია აღალმებით მორთავდნ მისს ბინას, ყოვლის ამის გაელენა დედისგან მისს საშოთა ყრმას გარდაეცემოდა. დღესაც იციან ჩვენში ზოგან ტურფა ქალებმა: ხშირად სარკეში იცქირებიან, რააოქ და შეილსაც ჩენი სილამაზე გამოყვებოა. რომელიც ორსული ქალი თვითონ ლამაზი არაა, ლამაზ პირის სახის სურათებს უცქერიან. ერთხელ ერთმა ორსულმა დედაკაცმა უყურა ორის კაცის ჩხუბს, რომლის დროსაც ერთმა მეორე დასჭრა მხარში. როცა ამ ქალმა შეილი შობა, ამ შეილს მხარზე გამოყვა ისეთივე იარა, როგორისაც მოწამე გახდა დედა მისი ორსულობაში. აშკარაა, დედაზე შთაბეჭდილება მოუხდენია იმ ჭრილობის დანახვას. ამიტომ ცამდე მართალია ის პედაგოგი, რომელსაც რჩევა სთხოვა ერთმა შეილის მოსიყვარულე დედამ: როდის მავსცე აღსაზრდელათ ჩემი შეილიო? პედაგოგმა უპასუხა: მაგისი აღზრდა მაშინ უნდა დაგეწყო, როცა მუცლით ატარებდიო. ეს იმას ნიშნავს, რომ კეთილმიდრეკილება ყრმას უნდა ჩაუთახო საშოშივე ყოფნის დროს.

რა სარგებლობაა, ბავშვებს რომ კიდევაც ასწავლო კანონ-წესები სიწმინდისა, სათნოების და კეთილზნობისა, თუ რომ საშოსმარეს აღზრდას მისთვის შეუსისხლზორცებია და დაუბუნებებია ავზორცობის, ლოთობის, მეშფოთრობის და სხვა ავკაცების გაკვეთილები. დიდი და ფრიად დიდი პედაგოგიური აღზრდა და შრომა უნდა გასწიონ და კარგს მიდამოში უნდა ჩააგდონ მშობლებმა და აღმზრდელებმა ბავშვები, რომ თანდაყოლილი ცუდი მიდრეკილებანი შეუსუსტონ მაინც, რაკი მთლათ აღმოფხვრა არ შეიძლება. ამ შეუსადლისობის გამო არის, რომ მრავალნი განათლებულნი პირნიც სხადიან ცუდკაცობას, რაკი შექთხვევა შეხვდებათ, თუმცა მათ თეორიულათ კარგათ იციან თავისის ქცევის სიავე. ფიზიოლოგიის და ფსიხოლოგიისგან დღეს მეცნიერულად დამტკიცებულია სიღრმე ზოგიერთ ანდაზებისა, რომელიც ერის გამოცდილებას გამოუთქომს: «მეძებრის შეილს მოთრევა არ უნდაო»; დედა ნახე, მამა ნახე, შეილი ისე გამოიანხეო»; შეილსა დედა გაუსინჯე, სამოსელსა ნაწიბურიო»; «ქორსა ქარი გამოუვა და ბუსა ბუქნაქელოა»; «მსგავსი ყველაი მსგავსსა ჰშობს, ესე ბრძენთაგან თქმულია». თუ ზოგჯერ ეს ანდაზა პირწმინდათ არ მართლდება, ე. ი. თუ კაი დედმას ავი შეილი გამოსდით, ან ავსა—კაი, ამისი მიზეზი

*) იხ. «მწვექსი»-ს № 13—14.

ორგვარია: ან ატაფიზმი (შორეული, წინაპრული მემკვიდრეობა), ან აფი თუ, კაი აღზრდა.

ზოგი დედ-მამა არღვევს ამ წარმოშობილობის კანონს უცოდინრობის გამო. ამიტომ, მათ რომ კარგათ აუხსნა მისი შედეგი და ნათლათ შეაგნებინოთ ხასიათის სიმაგრის, თავის დაზოგვის და თავდაჭერილობის მნიშვნელობა ამ შემთხვევაში, ბევრი პათ-განი გამოიცივლიდა ცხოვრების წესს და დაემყარებოდა ამ ძირეულ მოძღვრებას.

ამისთანის ღონებრივი ცხოვრებისთვის საჭიროა ვრიდო ისეთ საქმელებს, რომელნიც შეიცვენ სქესებრივის წადილების ამამტუტებელ ნაწილებს, სახელდობრ: მაგარ სასმელებს, ყავეს, კვერცხს და ხორცეულ-თევზეულობას. ვახამს სრულიად თავი უნდა დანებო, დღისით ძილს არ შეეჩვიო, რათა ღამით მოსვენება იყოს სრული და დამშვიდებული. ზომიერი ცხოვრება უნდა იყოს ყოველმხრივი, და, თუ ხასიათის სიანგრე, ნების ძალა გაქვს, გამარჯვება შენია, ისიც უნდა გახსოვდეს, რომ ერთკერძი მიმართულება გონებრივით მუშაობისა, გაცალგანება სხეულის და გონების ძალთა აღძრავს და წარმოცლის უზომოთ თესლის სიუხეს, რაიც, რა თქმა უნდა, აუძლიერებს სხეულს და გონებას. ქმარს, თუ იგი ერთგული მოყვარულია ცოლისა და ზრდილობიანათ და ყურადღებით ეპყრობა მას, შეუძლია მიადწიოს ისეთსავე თავდაჭერილობას, როგორც ალბათ ქონდა მას სასძლოსადმი ქორწინების დღემდე. ამით იგი თავისს ძალებს დაზოგავს, ცხოვრებასთან საბრძოლველათ მეტი ძალაგული შეერჩება და დღეს გაიგრძელებს, ცოლიც უფრო ნამდვილათ დაიცავს თავისს სიმართლეს და სიახლეს; თანაც წარმოშობს სასურველს და მოსალოდნელს და არა შემთხვევით და ბუნება გაუკუღმართებულს შეილებს. დედებიც სინარულით და სიამოვნებით აასრულებენ თავიანთ მოვალეობას, ორსულობას ბედნიერებად მიითვლიან და უკეთილშობილესი განვითარებულნი და სრულბუნებრივი თაობა აღეზრდება ერს, მოაშენებს ქვეყნის პირს. რა ეს მოხდება, დანარჩენი სიკეთე თავისთავათ შეეძინება ერს. თუ ასე ძირეულათ არ გადიქმნა ახალგაზრდობა, ყოველი საცადი, ყოველი შრომა ამაოა, სიკეთე სიბოროტედ გადაქცევა, როგორც დღის აქამომდე ვხედავთ.

ისეთი ბოროტი დედ-მამა ქვეყანაზე არ არის, პირუტყვ-ბზიაც კი, რომ თავისის შეილისთვის სიკეთე არ უნდოდეს და თუ ვერასა რგებს, მხოლოდ უფუნფრობისგამო. ამიტომ მიუცილებლათ საჭიროა ხალხში გავრცელებული იქნეს უბიწოების და თავდაზოგვის სწავლა. მამაკაცები ბუნებითად პატივცემულნი არიან დედაკაცისა და თუ შეგნებულა ექნებათ, უთუოთ მას განახორცილებენ ცხოვრებაში.

ერთი სასწავლებლის გამგებელი დიდხანს ცოლიანი იყო. მან არ იცოდა სქესებრივი მოთმინების მნიშვნელობა ცოლის ორსულობაში. როდესაც მან ეს შეიტყო წიგნით «ფენქიმობის გიგიენა», აიძვრა სულის სიღრმემდე, როგორც თითონვე წარმოსთქვა, სირცხვილმა დასწვა და ბრანები მოსდიოდა: რატომ აქამომდე მამაკაცებმა არ იციათ მათზე დაკისრებული მოვალეობა დედების შესახებ.

ასე ამ რიგათ, ვისაც სურს საუკეთესო წარშობილობა თავისის თავისა, ანუ გახდომა მამათმთავრად სანატრელის შთამომავლობისა, მან უნდა გულში ჩაიჭდიოს შემდეგი სახელმძღვანელო ქეშმარიტები:

რომ დედობა არის დედა-ბოძი ადამიანის ცხოვრებისა. რომ უმთავრესი უფლება ყრმისა არის კარგად თაბადება. რომ თვითეული დედა ორსულობაში და ძუძუს წოვების ხანებშიაც მოსვენებული და თავისუფალი იყოს.

რომ ენებათა და ნდომათა დახელქვეითება არის პირველი ნაბიჯი ადამიანის განათლებულობისა.

რომ ღირსი არაა მამობის არც ერთი მამაკაცი, რომელსაც თავისთავი მოუწამლავს ანხორცობით და რომელსაც არ სურს დაიცავს ზომიერობის მოთხოვნილება ყველაფერში, თუ თავისთვის არა, შეილებიბისთვის მაინც.

ჰელაგოგიკის ისტორიიდან.

ბავშვთა აღზრდა ჩინეთში (Китай).

ჩინეთის ხალხი ერთი უძველესი ხალხთაგანია მთელს დედა-მიწის ზურგზედ. იმის ცხოვრებამ თავის განვითარების უმაღლეს წერტილს მიაღწია ოთხი ათასის წლის წინ ქრისტემდის. მასუკან მისი ცხოვრება აქამომდე შეუცვლელად სდგას ერთ წერტილზედ. ჩინელები თავის ცხოვრების წეს-წყობილებას სთვლიან სამაგალითოდ და ამიტომ არ ფიქრობენ სხვა ხალხს რამეში წაბაძონ. ევროპიის სწავლა-განათლება ჩინეთში საზოგადოდ ძალიან მძიმედ იკიდებს ფეხსა.

ჩინეთში სწავლა-აღზრდას ბავშვებისას აქვს ერთ-ხელეე მიღებული, ძველი ხასიათი.

ჩინეთში დიდი მნიშვნელობა აქვს ოჯახს, რომლის განუსაზღვრელ უფროსად ითვლება მამა. ცოლ-შვილი ვალდებულია მას, სიტყვის შეუბრუნებლად, ემორჩილებოდეს. მამას იქ შეუძლია მოჰკლას თავისი შვილი და ამისთვის არავითარი პასუხი არ აგოს კანონის წინაშე. როგორც მამა ოჯახის უფროსი, ისე მთელის სახელმწიფოს უფროსი, საზოგადო მამა არის ხელმწიფე, რომელსაც ყოველი ქვეშევრდომი შიშით და ძრწოლით უნდა ემორჩილებოდეს.

ბავშვის სწავლება ჩინეთში იწყება ექვსი-შვიდი წლიდან და გრძელდება თორმეტ-თოთხმეტს წლამდის. რამოდენიმე ოჯახი იქ ქირობს ერთს მასწავლებელს, რომელსაც წლიურს ჯამაგირად აძლევენ 70-დან 150 მანეთამდის. განსაკუთრებული შენობები სკოლისთვის იქ არ არსებობს; ბავშვები იკრიბებიან საყდარში და ან თვით მასწავლებლის სახლში. მოსწავლეს, ჩინელების აზრით, უნდა უყვარდეს მასწავლებელი როგორც თავისი საკუთარი მშობელი მამა.

ყოველს მოსწავლეს აქვს თავისი საკუთარი დასაკეცი «სტოლი», რომელიც სკოლაში თან დააქვს.

შაგირდი ვალდებულია, როცა შინ მოდის საღამოს ენამ სწავლის გათავების შემდეგ, გზაზედ არ იცელქოს. შევა თუ არა სახლში, მან უნდა თაყვანისცეს შინაურს კერპებს, წინაპრებს *) და მშობლებს.

*) არსად ისე არ სცემენ თაყვანს წინაპრების სახსოვარს, როგორც ჩინეთში.

ავტორი.

ჩინეთში არ დადგები (каникулы) არ იციან. სწავლა სწარმოებს მთელის წლის განმავლობაში.

კითხვის სწავლების დროს მასწავლებელი ჯერ თვითონ კითხულობს ხმა-მალლად სასწავლად და ნიშნულს წიგნში პირველს სტრიქონსა. მოსწავლეები საკუთარს წიგნებში უჩვენებენ თითოთ მასწავლებლისგან წაკითხულს და იმეორებენ იქამდის, სანამ მიხედობოდნენ თითოეულს ნიშნის გამოთქმასა და შეიძლებდნენ იმის დაუხმარებლად წაკითხვასა. შემდეგ ამისა გადადიან მეორე სტრიქონზედ, მესამეზედ, მეოთხეზედ და ესრედ ბოლომდის ათაებენ მთელს წიგნსა. წიგნის შინაარსს შაგირდები ზვირალ სწავლობენ. მასწავლებელი მხოლოდ მაშინ მიჰყოფს ხელს წაკითხულის ახსნას, როცა შაგირდები მთელს წიგნს თუთიყუშივით გაიხეპირებენ. აქედან ცხადად სჩანს, რომ მოსწავლეები ჩინეთში გონებით კი არ ვითარდებიან, არამედ ჩლუნგდებიან. უმაღლესს სასწავლებლებში ასწავლიან ისტორიას, ბუნების მეტყველებას, სამშობლო ლიტერატურას (ძწერლობას) და სხვა-და-სხვა სამეცნიერო კითხვების ახსნასა. სავალდებულოა ჩინებისთვის შესწავლა ჩინურის საღმრთო სჯულისა, რომელიც დასწერა კონფუციმ (სცხოვრებდა 480 წლის წინ ქრისტემდის).

წერას ჩინეთში სწავლობენ დენების (прописи) შემწვობით. დედანს მოსწავლე სდებს ქალაქის ქვეშ და საწერი ჩაირთ ხატავს ქალაქზედ ასოებსა, სანამ ჩქარს წერას შეეჩვეოდეს. უმთავრესი მიზანი სწავლა-აღზრდისა, ჩინების აზრით, იმაში მდგომარეობს, რომ ახალთაობამ შეითვისოს განჯნები და ხასიათი იმ წეს-წყობილებისა, რომელიც შეჰქმნა ჩინეთის ერმა.

ზნობითს განვითარებას ბავშვებისას ჩინეთში აქვს მიზნად შეაჩვიოს ისინი მხოლოდ ზრდილობიანობას. შაგირდმა უნდა იცოდეს, თუ როგორ უნდა მოექცეს მშობლებს, ნათესაებს, ნაცნობებს, სხვა-და-სხვა ასაკის, სქესის, წოდების და სამსახურის პირებს, ვის როგორ უნდა მიესალმოს, ვის როდის და როგორ დარბაზობა გაუწიოს, სად და ვითან რამ-

დენი უნდა ილაპარაკოს, როგორ დაჯდეს, როგორ დააწყოს ფეხები და სხვა-და-სხვა...

ჩინეთში ვისაც სურს რაიმე სახელმწიფო სამსახურის მიღება, უთუოდ უნდა დაიჭიროს დაწესებული «ეკსამენები». უეკსამენოდ იქ სამსახურის მიღება ფოვლად-შეუძლებელია.

ბ) ინდოეთში. ინდოეთში ქრისტეს წინაღობები წეს-წყობილება არსებობდა. თითოეული ბავშვი იღებდა განათლებას იმ წოდების შესაფერს, რომელსაც ეკუთვნოდა. დაბალს წოდებათა «სუდრების» და «შაკების» ბავშვებს არ ჰქონდათ სრულიად უფლება სწავლა-განათლების მიღებისა. უმაღლესი წოდების: «ბრამინების» შვილები სწავლობდნენ საღმრთო წერას და მეცნიერებას, საზნდრო წოდების შვილები სწავლობდნენ სამხედრო ხელოვნებას.

პირველ-დაწყებითა სწავლის მიზანი ინდოეთში იყო სწავლება წარაკითხვასა და ანგარიშისა. წერაკითხვას იქ ერთ-დროებითად ასწავლიდნენ. წერას პირველად სილაზედ ეჩვეოდნენ, შემდეგ სწერდნენ «პალმის» (მცენარეა) ფოთოლზედ რკინის ჯოხით, რომელსაც ჰქონდა მახვილი ბოლო. სწავლება კაი ამინდში სწარმოებდა ხის ქვეშ და ცუდს ამინდში კი — კარავში. შაგირდები სწავლის დაწყების და გათავების შემდგომ წარმოსთქვამდნენ დაწესებულს ლოცვებს, რომლებშიაც ევედრებოდნენ ღმერთს მიეცა მათთვის კეთილი სწავლა. სწავლების დროს შაგირდები ისხდნენ მასწავლებლის გარშემო მოწინებით. თუ მასწავლებელს ბევრი შაგირდი ჰყავდა, ირჩევდა მოზრდილს და დახელოვნებულს მოწაფეებს თანაშემწევებად. ესენი ასწავლიდნენ უმჯროსს შაგირდებს და ესრედ შეულოდნენ მასწავლებელს სწავლების საქმეში. მასწავლებლად იყო ჭურუში (жрець), ცნობილი თავის ცადნით და კეთილ-ხსენებითა. თითოეულს ქურუმს ერთიდგან თორმეტ შაგირდაქდის ებარა. სწავლებაში ქირის აღება ინდოეთში დიდს სირცხვილად ითვლებოდა. მასწავლებელს შეეძლო მიეღო მხოლოდ ქეთილ-ნებითი საჩუქრები შაგირდებისგან, მაგალითად: ოქრო, ძვირფასი ქვები, ცხენი, ძროხა, ქორკა და სხვა... სწავლა გრძელდებოდა თორმეტიდგან ოცს წლამდის. ინდოეთის უმაღლესს სასწავლებლებში, სადაც ბრამინთა შვილები სწავლობდნენ, ასწავლიდნენ გრამმატიკას, ლექსთა-წყობას, ზოგზიას, სახელო-წიფო კანონებს, კანსკვლავთ-მძიფსკვლობას (астрономия), ექიმობას და სხვა... მასწავლებელი ვალდებული იყო ტკბილი მამობრივი სიყვარულით მოქცე-

ოდა შაგირდებს. რაიმე დანაშაულობის ჩამდენ მოწაფისთვის მასწავლებელს უნდა მიეცა მშვიდი დარიგება, რომლის მიზანი იყო, რათა დამნაშავეს შეეგნო თავისი შეცდომა და შემდეგში აღარ გაემეორებინათ თავის მხრით შაგირდიც ვალდებული იყო სიტყვის შეუბრუნებლად დამორჩილებოდა მასწავლებელს. თითოეულის გაცვეთილის დაწყების და გათავების შემდეგ ინდოეთში შაგირდს ორივე ფეხზედ უნდა ეკოცნა მასწავლებლისთვის. ბრამინის შაგირდებისთვის სავალდებულო იყო შესწავლა ინდოეთის საღმრთო წიგნის: «ვედი»-სა. ეს წიგნი შედგენილია უძველესს დროს, როცა ინდოეთში კერპთ-მსახურება არ არსებობდა. ამ წიგნში მოთავსებულია ბევრი მშკენიერება და ჭეშმარიტი აზრები. ხსენებულს წიგნში ქალის შესახებ ასე სწერია: «სადაც ქალს პატივს სცემენ, (ე. ი. სადაც ის არ ითვლება დაზარალებულს არსებად), იქ ღვთის კურთხევა დაიმკვიდრებს და, სადაც ისა სძულთ, იქ ყოველივე სარწმუნოებრივი ღვაწლი ფუჭია!» ინდოეთში ქორწინება საღმრთო დაწესებულებად ითვლებოდა, განქორწინება იშვიათი იყო და მრავალცოლობაც იყო აღკრძალული. მშობლები ვალდებული იყვნენ თავისი შვილები ჰყვარებოდნენ. მხოლოდ დედას მიცემული ჰქონდა უფლება, უკეთეს სურდა, თავისი შვილი ღვთისთვის მსხვერპლად შეეწირა. ამ შემთხვევაში ცრუ-მარწმუნეობით გატაცებული დედა შვილს ან განგასას მდინარეში ჩაადებდა და ან კალათში ჩადებულს ხეზედ ჩამოაჭიდებდა, რომ მისი ხორცი საღმრთო ფრინგლებს შეეჭამათ. ცხოვრების წოდებრივი წობილება ინდოეთში ძლიერ აფერხებდა განხორციელებას იმ მაღალი აზრებისას, რომელნიც «ვედა»-ში არიან გატარებულნი. იქ ცხოვრების ყოველგვარი სიამოვნებით სტკებოდა პირველი და მეორე წოდება (ბრამინები და მხედრები), რომელნიც ყოველივე უფლებებით სარგებლობდნენ. ამიტომ ინდოეთში ვხედავთ ერთის მხრით ცხოვრებით დამტკბარს უმცირესობას და მეორე მხრით უმეცრებით და უზნეობით წამებულს უმრავლესობას, მდაბალს ხალხს, რომელიც მუდამ სტიროდა და თავის გაჩენის დღეს სწყევლიდა. ინდოეთში არსებობდა მონება, რომელიც ხელს უშლის ხალხის ყოველ-მხრის განვითარებას, ქვეყნის ჯეროვანს წარმატებას.

ილ. ფერაძე.

(შემდეგი იქნება).

მიტროპოლიტი ისიდორე.

(ხეკოლოგი).

7 ამა თვეს გარდაიცვალა მიტროპოლიტი ისიდორე. 23 აგვისტოს მიტროპოლიტს გაუჩნდა წითელი ქარი (пожа) მარცხენა ხელზე; პირველ სექტემბრიდან როცა გამოაჩნდა მუცელზე. ღონე თან-და-თან აკლდებოდა მიტროპოლიტს, მაგრამ ცნობიერება არ დაკარგვია. კერა სულამოს ძლიერ სუდად შეიქნა; რვა საათზე ყოველად სამღვდელო ეზიარა, ესაუბრა ექიმს, მიიღო სინოდის ობიერ-პროკურორის თანაშემწე საბლერი. მიცვალების დროს დაესწრნენ ეპისკოპოსნი: სტავროპოლის ეპისკოპოსად ყოფილი გერმანე, ლადაქისა ნიკოლაი, ლაგრის უფროსი ესაია, ყაზანის სობორის დეკანოზი ლებედევი და სხვა სამღვდლო პირნი.

ჩვენმა მკითხველებმა უკვე უწყიან ცხოვრების აღწერა დაუფიწყარი მიტროპოლიტის ისიდორესი*), რომელიც 13 წლის განმავლობაში იყო საქართველოში ექსარხოხად და საიღამაც მშვენიერი შთაბეჭდილება გაიყოლა თან.

მაღალ ყოველად უსამღვდლოესი ისიდორე (ერის კაცობაში იაკობ ნიკოლსკი), შვილი მთავარი დიაკონისა, დაიბადა 1 ნოემბერს 1799 წელსა ტულის გუბერნიაში, კაშირის მაზრის სოფელ ნიკოლსკოში. ტულის სასულიერო სემინარიაში სწავლის დამთავრების შემდეგ იგი შევიდა პეტერბურგის სასულიერო აკადემიაში და კურსი შეასრულა 1825 წელში კანდიდატის ხარისხით. მალე აღკვეცილ იქმნა ბერად, სახელად ეწოდა ისიდორე და იმავე აკადემიაში დანიშნა მასწავლებლად. 1826 წელში მიიღო მაღისტრობის ხარისხი. ხუთი წლის აკადემიაში მასწავლებლობის შემდეგ იგი დაინიშნა ლეთის-მეტყველების საგნების პროფესორად; ამის შემდეგ მალე მიიღო არქიმანდრიტობა და დაინიშნა მოსკოვის სასუ-

ლიერო სემინარიის რექტორად და განწესებულ იქმნა ზაიკონოსპასის მონასტრის წინამძღვრად. ხუთი წლის განმავლობაში არქიმანდრიტის ისიდორეს საბაზური მოსკოვისა და ორლოვის სემინარიაში რექტორად ძლიერ ნაყოფიერი შეიქმნა. 1834 წელში უმაღლესი უქაზისამებრ არქიმანდრიტი ისიდორე ხელდასმულ იქმნა დიმიტროვის ეპარქიის ეპისკოპოსად და მოსკოვის სამიტროპოლიტო ეპარქიისკოპოსად. როცა ეპისკოპოსმა ფილარეტმა ჩააბარა მას სამღვდელმთავრო კვერთხი, ისურვა, რომ მას ემსახურა სასარგებლოდ ეკლესიისა და აღზარდა იგი როგორც თავისი ღირსი მოწაფე და ძლიერი და დაუცხრომელი მცველი მართლ-მადიდებელი, სარწმუნოებისა და კეთილ ცხოვრებისა.

სამი წლის შემდეგ ყოველად სამღვდლო ისიდორე გადაყვანილ იქმნა პოლოცკის ეპარქიის დამოუკიდებელ კათედრაზე; ერთი წლის შემდეგ აქედგან გადაყვანილ იქმნა მოგილვეის ეპარქიის ეპისკოპოსად და ამავე წელში ებოძა მთავარ-ეპისკოპოსის ხარისხი.

1840—50 წლებში დამორჩილებულ იქმნა კავკასიის მხარის ზოგიერთი ადგილები. მათში საქირო იყო მართლ-მადიდებელი სარწმუნოების და კეთილცხოვრების გავრცელება და ამის ღირსეულ აღმასრულებელ პირად იცნეს ისიდორე, რომელიც უმაღლესი ბრძანების თანახმად 1844 წელში კიდევ დაინიშნა საქართველოს ექსარხოხად და წვერად უწმინდესი სინოდისა. აქ მთავარ-ეპისკოპოსი დაუღალავად შრომობდა და განაგებდა 13 წლის განმავლობაში საქართველოს ეპარქიების საქმეს და ცდილობდა მათ განკარგებას.

როცა კიევის მიტროპოლიტი ფილარეტი გარდაიცვალა, საქართველოს ექსარხოხი ისიდორე 1858 წელში დაინიშნა კიევის მიტროპოლიტად და ორი წლის შემდეგ დაინიშნა ნოვგოროდის, პეტერბურგის, ესტლიანსკის და ფილიანდიის მიტროპოლიტად.

*) იხ. «მწყემსი»-ს მე-18 № 1887 წ.

განსვენებულს მ. ალექსი ჯანუკის დიდი ღვაწლი და შრომა მიუძღვას ასეთში. მ. ალექსის ბეკრი სწავლა-მომღვრება დაჩნა ასუქს ენაზედ დაწერილია. 1859 წლიდან, ასეთში დანიშენისათხავე, რაჯა ასეთში სამსახური სამწელი იყო, იგი გაბედულად ქადაგებდა ქრისტიან საწმინდოებას. განსვენებული მუდამ დადიოდა თავის მკვლეში და უკვლას აძლევდა დარბეგბას. რამელ სამკვლელშიაღ კი უმსახურნა განსვენებულს, ყველგან მისი სახელი დაუაწიწარა საუკუნოთ. ბეკრი ცრუ-მარწმუნეობა მისზე ასეთში თავისი მამა-შვილური დარბეგით, ბეკრ მისისსლე მტრებ შორის ჩამოუგდა მშვიდობა. თავისი ტბილი საუბრით ყველას გულს იზიდავდა. შეხედულებაც ისეთი ქქონდა განსვენებულს, რომ უოვედი მისი სიტყვა დიდ გავლენას ახდენდა ყველასე. სწავლა-მომღვრებასთან ერთად განსვენებული იყო განთქმული შურ-მარდიის კაცი. მ. ალექსი სარღველოების ყრილობის დროს ბურჯი იყო მეტადვე ქართულ სამღვდელთათვის ასეთში. მ. ალექსი იყო შობადგან 59 წლისა. ჯერ კიდევ ბეკრი ნაყოფის მოტანა შეემდგა მის მოღვაწეობას ასეთში, მაგრამ საზარელმა სენმა, ხოლქამ, აღსრულა და ასე გაშინჯთ განსვენებული თავისი შრომის შესატყნათ დიქსიღ აღარ განდა ეკლესიის გლავანში დასაფლავებისა და დიკსკულათ პატივისცემისა; მხოლოდ კავკასის საკრებულო ტაძრის დეკანოზმა პატივცემულმა მ. დიდელ სამადლომა, მ. მიხეილ სუსნიემა და მ. სვიმონ მარკოზაშვილმა და მე ამ სტრიქონების დამწერმა, მივაბრკთ გაუმძღარ მიწას 28 ივლისს განსვენებულის ცკამი. მისმა მკვლამ და სოფ. ოღვინწყაშიაღ დიდი პატაკი სცა თავიანთ დაუაწიწარს მოძღვარს. თუმიტა განსვენებული საშიშარი სენით გარდაიცვალა, მაგრამ მკვლელი მას არ უფრთხილა, უშიშრად დადიოდნენ მისი სულეიერი შვილნი თავის საყვარელი მოძღვრის სახასავად. საუკუნოდ იყოს ხსენება შენი მარად სახსოვარა და დაუაწიწარა მამა და თანამწირველო ალექსი. კსწუნვართ შენი მოძმენი შენს დაკარგვას. სიკვდილი ყველასათვის აუცილებელი ვალა, მაგრამ შენი სიკვდილი იმიტომ არის უმეტესად სამწუნარა, რადგან რისიღ დიკსი იუჯი, ისეთი დასაფლავება არ გედიკსა.

მღვდელი ნესტორ ბაყრაძე.

ორიოდე სიტყვა ეკლესიებისადმი შეწირულებათა და შემწირველთა შესახებ.

იყო დრო, როდესაც საქართველოში მართლმადიდებელ ეკლესიებს და მონასტრებს დიდ-ძალი შეწირულებანი შემოდიოდათ სხვა-და-სხვა წოდების პირთაგან, რომლებიც ისე გამსჭვალულნი იყვნენ სარწმუნოების გრძობით და თავიანთის ეკლესიებრს შემკობის ინტერესით, რომ არ ზოგადდენ არც ადგილ-მამულს, არც ფულსა და არც სხვა-და-სხვა ძვირფას ნივთებს თავიანთი სალოცავების გამშვენებისათვის. მაგრამ დროთა ვითარებისა გამო ეს მშვენიერი ჩვეულება თან-და-თან შემცირდა და შეიცვალა და ამ 19-ტე საუკუნის შუა ხანებში ნაცვლად იმისა რომ ხალხს თავიანთის მონაღვაწით და შრომით ეკლესიები შეემკოთ და გაემშვენებიათ, სხვა და სხვა წოდების პირებმა, პირიქით, ცა-ცვა-გლეჯა დაუწყეს ეკლესიებს და მონასტრებს: მამულები, კუთვნილი მონასტრებისადმი, რომლებსაც მაშინდელი ეკლესიის კრებული არავითარ სათანადო ყურადღებას არ აქცევდა, შემწირველებს ანუ სხვებს ვისმეს უჯანგე დაუბრუნებიათ და თავიანთ საკუთრებათ გაუხდიათ, ტყეები აუოხრებიათ და მოუსპიათ და სხვა-და-სხვა ძვირფასი ნაწილიანი ხატები უბრალო პირებს ჩაუფლიათ ხელში!... საუბედუროთ, თვით ეკლესიის ზოგიერთი მსახურთაგანიც უხეიროთ და შეუსაბამოთ იქცოდნენ ეკლესიის კუთვნილებათა დაცვის შესახებ ძველ დროში.

აი მაგალითად: ერთს, ტაბაკინის მონასტერში მოსამსახურე ბერ-მონაზონს მაკარის თავის ძმისწულისათვის, მღვდლის სიმონ აბჯანდაძისათვის, რომელიც იმ დროს სოფელს კვალითში მსახურებდა, ერთი პატარა გულსაკიდი ხატი უნათხოვრებია. ეს ხატი სავსე ყოფილა ძვირფასი ნაწილებით. როგორც მოხუცებულნი მოგვიჩრობენ, ეს ხატი მღვდელს აბჯანდაძეს ერთი ვილაც შრომელი გლეხისათვის გაუგზავნია იმის ნიშნად, რომ ხსენებული გლეხის ქალი ამ

*) გულსაკიდი ხატს უწინდელს დროში და ზოგნი ეწოდებოდა: ატარებენ სხვა-და-სხვა გადამდები სენით ავთომყოფების ზიარების დროს.

მღვდელს თავის შვილისათვის ცოლად უნდა მოეყვანა; მაგრამ როგორც გასათხოვარი ქალი ისე ცოლსათხოვიც ორთავენი დახოცილან, მღვდელიც გარდაცვლილა და იმ შროშელი გლეხის ოჯახობაში არასოდეს სწეულება არ მოსპობილა... ბოლო ღროს ხსენებულ შროშელ გლეხს ეს ხატი კვალითის წმიდის ვარვარის ეკკლესიის მღვდლისათვის ჩაუბარებია შეცდომით, როდესაც ეს ხატი უნდა მოესვენებიათ ტაბაკინის მონასტერში, საიდგანაც გატანილი იყო იგი...

რალა თქმა უნდა, რომ ამაების მიმხედვარს მდაბიო ხალხსაც გული გაუგრილდებოდა და სრულიად თავს დაანებებდა თავიანთ სამლოცველოების შემკობა-გამშვენებას. მაგრამ, მადლობა ღმერთს, ამ უკანასკნელ ღროს საფლებში მეტად განმრავლდენ ნასწავლი მღვდლები, რომლების საშუალებით და მეცადინეობით ჩვენი ეკკლესიებიც თან-და-თან მშვენიდებიან და შემწირველთა რიცხვიც შესამჩნევად მატულობს. შემწირველთა პირების რიცხვი მატულობენ-მეთქი, მაგრამ ჩემის ფიქრით, ცუდი და უსაფუძვლო არ იქნება, რომ თვითეულ შემწირველს შეწირულების შესახებ რაიმე წერილობითი საბუთი ექნებოდეს მიცემული, რომ შემწირველთა სახელები მუდამ დაუვიწყარი იქმნან იმ ეკკლესიაში, სადაც იგინი რასმეს სწირვენ. თუმცა მართალია, რომ ყოველი შეწირულება ითვლება ქველის საქმედ და უკანასკნელი ყოველთვის საიდუმლოთ უნდა სრულდებოდეს და არა „სახილველად კაცთა“, მაგრამ უსწავლელ ხალხში ერთი რალაც უბრალო თავმოამწონება სუფევს, რომლის ძალითაც იგი სულ სხვებზე უყურებს და სჯის თავის საქმეს.

მღვ. ზესარიონ კელენჯერიძე.

ჩემს მკითხველს.

ანი ვისაც უსწავლია, «ამბათ ქების» მწერალია!
 ბანი-ს მცოდნე ბელოეტრისტად თავის-თავის მცნობელია;
 ბანი-ს მცოდნე განათლებით სჯერა სრულად შემკულია,
 ღონი-ს მცოდნე დრამატურგად ღიახ სახელგანთქმულია.

მნი-ს მცოდნე ვრის მხსნელად, თავის-თავის მსახველია!
 მინი-ს, მცოდნეს ვინ შეჰკადრებს, თუ არ შილღერ, ოლტერია;
 მენ-ს, ვინც დასწერს ის ხომ რალა, ზეგარდამოცნებულია
 მეთერთ იკვლევს სამყაროზედ სიბრძნით ცამდე აღსრულია.

მანი-ს, მცოდნე თავსაწონად, შექსპირისა მთარგმნელია!
 მნი-ს მცოდნე ქართველების რუსთველ, სარგისთ-მოგველია,
 მანი-ს, მცოდნე კრიტიკოსობს, მეცნიერთა მსაჯულია;
 მასალს, ზრახს სდებს, აზრს უწუნებს, სწავლით მალლა აღსრულია.

მანი-ს, მცოდნე მალალს აზრში მეცნიერთა მოძღვარია;
 ნებროთისებრ მალლა იწევს, ფიქრობს ძალით ღეთის სწორია!
 მღე-ს მცოდნე თვისის აზრით ქვეყნის დამცველ-მთარველია,
 მღრპირს მახვილს მარჯვედ იქნევს, და მით ქვეყნის დამხსნელია.

პარი-ს მცოდნე ხომ პოეტობს, პოეზიის
მშობელია,
შურნალ-გაზეთს სულს ის უღვამს, მწერლობისა
მკვებელია;
რე-ც, თუ იცის ხომ გათავდა, რომანისტად
შექნულია,
სრულად ფიქრობს დაგვიხატა, მყობადი თუ
წარსულია.

ტარი-ს მცოდნე ტრაგედიის, ხელად დაწერ-
სემთხვევლია
შმეცრების წყულიადში, ერთად-ერთი ნათელია.
შარი-ს მცოდნე ხომ ნამდილად ისტორიის
მშობელია;
მეყენის წარსულ-მყობადისა ცხადათ გამოშბატ-
ველია.

ლანი-ს მცოდნე ჰომიროსობს, სიბრძნით მისი
ბადალია.
ქოელის სწავლით აღჭურვილი, მეცნიერთა
ლამპარია;
შინი-ს მცოდნე ხომ შექს-ირობს, მალალ მუშთა
მფლობელია,
ჩანგი მისი დიდებული, აზრი აღმა მფრენელია.

ცანი-ს მცოდნე ცას შეყურებს, ცოდნით
ვარსკვლავთ შრიცხველია;
ძვირად იცვლის სხვა საგნისთვის, მნათობთ შორის
გართულია,
წილი-ს მცოდნე მეცნიერულად, წარსულისა
მკვლეველია!
შირისუფლობს ძველს დიდებას, მისთვის მოღვაწ-
მშრომელია.

სანი-ს მცოდნე ხელოვნებით ქვეყნის სულის
ჩამდგმელია,
შრამს ბნელისას ის ანათებს, მულამ შუქის
მფენელია;
ჯანი-ს მცოდნე ჯანაოზობს, ქვეყნის წყლულის
მკურნალია!
ჰეროვნობს სწავლა-მცნებით, ერის თვალის
ნათელია...

ქაინოსრო გელოვანი.

ახალი ამბები და შენიშვნები

სახჩერის ორ-კლასიან სკოლასთან კიდევ გახს-
ნეს პარალელური განყოფილება პირველი კლასისა
და მეოთხე მასწავლებელი დაინიშნა. ბოლოჯანი ტ
მზრუნველი მოახსენებენ სამასწავლებლო რჩევას, რომ
სწავლის უფლებისათვის თითო თუმაწ შეიძლება
გარდახდეს შაგირდებსა და თუ ამაზედ დათანხმდენ,
მაშინ ადვილად შეინახვენ ახალ მასწავლებელსა. ამ
სკოლის უფროს გამგებლად დაინიშნა მრეელის
მღვდელი ელადიმერ აბრამიშვილი სემანარაში სწავ-
ლა-დაძთავრებული, რომელსაც ხუთასი მანეთი ჯამა-
გირი დაენიშნა მასწავლებლობისათვის.

* * *

ამას წინეთ გაზეთებში წავიკითხეთ, რომ მ.
ბენედიკტე ბარგალაიას ივერიის მოწასტერი ამო-
უგია საქართველომსთვისა. ზოგიერთებმა გვითხ-
რეს კიდევ, რომ უკვე ჩაბარების ფურცელიც
(исполнительный лист) მიუღია მ. ბენედიკტესაო.
ზოგიერთებს ეს ხმები სჯერათ, მაგრამ ჩვენ
არასოდეს არ ვერწმუნებით ამისთანა ჭორებს.
მ. ბენედიკტე საქართველომსთვის რადას ამოი-
გებს, როდესაც ქართველების ერთად ერთი
მცირე სავანე, რომელიც აგებულია მოწყალე-
ბითი სახით შეკრებილი შეწირულებით, რუსების
პანტეფიეიმონის მოწასტერს გადასცა. როგორც
ათონიდამ გვაცნობებენ, მ. ბენედიკტეს განუც-
ხადებია, რომ პანტეფიეიმონის მოწასტრის 18
ათასი მანეთი მართებს და რა უნდა მისცეს ამ
მოწასტერს სავანის მეტიო. საკვირველია, თუ
რისთვის დასჭირდა მ. ბენედიკტეს 18,000 მა-
ნეთი და ან რა ამოიგო მან ამ ფულებით?..

* * *

მეორე ჩვენი გამოჩენილი «მზრუნველი» მოწას-
ტრების სასარგებლოდ სა—ინი, როგორც ამბობენ»

მოსკოვში ცხოვრებსო. ეხლახანად იგი შედგომია თავის ავტობიოგრაფიის შედგენას. ამ ავტობიოგრაფიაში ნამეტანი ნაწილი უკავია თურმე იმის დამტკიცებას, რომ ის ქართველი არ არის. ქართველები მას პირიქით ძლიერ სძულს, მაგრამ ქართველად თავის თავს მიტომ აცხადებდა, რომ უფრო მოეტყუებია ქართველებიო. მართლაც და კარგად მიადწია მან თავის მიზანს... ღმერთო დაგვიფარე ამდენი ამინოებისაგან!...

* *

მისმა ყოვლად უსამღვდელოესობამ იმერეთის ეპისკოპოსმა გაბრიელმა ამ თვის 13, დღით კვირას, ქუთაისის საკათედრო ტაძარში გადაიხადა პანაშვიდი მიტროპოლიტის ისიდორეს გარდაცვალებისა გამო. პანაშვიდის დაწყებამდე ყოვლად სამღვდელომ წარმოსთქვა მოკლე სიტყვა, რომელშიაც მსმენელთ განუმარტა განსვენებულის მიტროპოლიტის დიდი და სასარგებლო მოღვაწეობა.

ამასთანავე ყოვლად სამღვდელომ მისწერა თავის ეპარქიის სამღვდელოებს, რომ ყოველ ეკკლესიაში შესრულებულ იქმნეს პანაშვიდი განსვენებულის მიტროპოლიტის სულის მოსახსენებლად.

* *

ქუთაისის პროგიმნაზიის ინსპექტორმა ბ. ა. მამონტოვმა გადმოგვცა ჩვენ შემდეგი განცხადება გაზეთში დასაბეჭდათ:

«ქუთაისის პროგიმნაზიის მთავრობა ამით აცხადებს, რომ მისადები და განმეორებითი ეგზამენები ამ სასწავლებელში დაიწყება 15 სექტემბრიდამ. ამასთან სთხოვს პროგიმნაზიის მოწაფეების მშობლებს, რომელნიც თავიანთ შეილებს სტოვებენ ქალაქი გარეშე პირებთან, რომ მართა არ გამოაგზავნონ შეილები, არამედ მოყენენ თან აღნიშნულს რიცხს პროგიმნაზიაში, რათა შეიტყონ საჭირო ცნობები მათი შეილების კერძო პირებთან დაპინავების შესახებ. მოწაფეები, რომელნიც მშობლებთან ანუ მახ-

ლობელ ნათესავებთან ერთად არ გამოცხადდებიან პროგიმნაზიაში, არ მიიღებიან სასწავლებელში. ამასთანავე აცნობებს მათ, რომელთაც სურსთ შეილები შეეყენა პროგიმნაზიაში, რომ I, II და III კლასში თავისუფალი ადგილი არ იმეკონება ამ წელში, როგორც ეს უკვე გამოცხადებული იყო 25 მაისს ამა წლისა გაზ. «Кавказъ»-ში.

** **

იმერეთის ეპარქიალური კანცელარია, თანახმად იმერეთის ეპისკოპოსის გაბრიელის ბრძანებისა, უმორჩილესად სთხოვს თქვენს მაღალ კურთხევას, გამოაცხადოთ თქვენს ჟურნალ «მწყემსში», საყურადღებოდ სემინარიელებისა, რომ სოფელ ვარციხეში, ქუთაისის მაზრისა, დაცლილია მღვდლის ადგილი. მრევლია 104 კომლი, ხაზინილამ მღვდელს ეძლევა 120 მანეთი, ხოლო სახლი კი კრებულისათვის ჯერჯერობით არ იმეკონება, თუმცა ასეთი ბინის გაკეთების შესახებ უკვე მოხდენილია განკარგულება.

* *

მოგვეყავს ნუსხა იმისი, თუ რამდენი გაზდა ავად ხოლერით, ან რამდენი გარდაიცვალა კავკასიაში ავვისტოს პირველიდგან თთვის დაპლევამდე.

ავად გაზდა, გარდაიც. % გარდაცვ.

ბაქოს გუბერნიაში	1520	1082	70,8
დაღესტნის ოლქში	9087	3841	42,3
განჯის გუბერნიაში	3151	1837	57,9
ზაქათალის ოლქში	640	357	55,8
ყარსის ოლქში	1491	607	40,7
ქუთაისის გუბერნიაში	216	111	51,4
ყუბანის ოლქში	19495	9955	51,1
სტავროპოლის გუბერ.	9656	4842	50,2
თერგის ოლქში	9556	4773	49,9
თბილისის გუბერნიაში	3499	1957	55,9

ერენის გუბერნიაში	5702	3464	60,8
ქ. თბილისს	94	54	56,4
ქ. კავკას	210	100	47,6

სულ 64317 32979 51,3

* * *

მღვდლის ილარიონ ხოჯავეასაგან ჩვენ მივიღეთ შემდეგი წერილი:

«მ. რედაქტორო, უმოჩილესად გთხოვთ, ნება გვიბოძოთ, რომ გულითადი მადლობა გამოუცხადოთ ქვენი პატივცემული გაზეთის «მწყემსი»-ს საშუალებით იმ პირთ, რომელთაც წრმუნებულს ჩემდამო სადემეტრას წმ. გიორგის ეკკლესიას შემოსწირეს სხვა-და-სხვა საეკკლესიო ნივთები. აი ეს პირნი: ქერიმან აზნაურის ქაიხოსროს დემეტრადისამ ელენემ ერთი შუა ეკკლესიაში დასაკიდებელი შანდალი და ტრაპეზზედ დასადები ჯვარი, ღირებული ორივე სამი თუმნისა; დავით დემეტრადემ ორი დასადემელი შანდალი, ღირებული ოც-და-ხუთი მანეთისა; ტატუ-ლოარნი სოვეტნიკმა დავით მიქიევმა ტრაპეზის შესამოსელი შიგნით და გარეთი და კრეტსამბელი თავისი რკინით და რგოლებით, ღირებულნი ოც-და-ხუთი მანეთისა; მეორე გილდის ვაჭარმა სანდრო ლილუაშვილმა ბაირალები, ღირებული ორმოცი მანეთისა; მღვდლის ძე სერგეი ლუკას ძე ბახტაძემ ერთი ტრაპეზის ჯვარი, ღირებული ერთი თუმნისა; ივანე ლომსიანიძის ქერიემა ელისაბედმა ტრაპეზზედ დასადემელი სამღეროიანი შანდალი, ღირებული ერთი თუმნისა; ბიჭია მდივანმა ერთი აპრეშუმის ოდიკა და საცეცხლურის დასაკიდებელი რკინა, ღირებული ორივე ხუთი მანეთისა და 40 კაპ.; მეორე გილდის ვაჭარმან ივანე ლილუაშვილმა ერთი სამი-რონე კალოფი, ღირებული ხუთი მანეთისა და ივანე ფაქიძის ცოლმა ერთი საცეცხლური, ღირებული სამი მანეთისა; აზ. სალომონ აბაშიძემ ერთი მაცხოვრის ხატი, ღირებული სამი მანეთისა.

რედაქციის პასუხი.

აზ. ი. ჩ.—ქს. თქვენი წერილი არ დაიბეჭდება. მღვდელს ა. კ.—ქს ემდურით, რომ ეკკლესიაზედ ხალხს დაროგებას არ აძლევსო და იმავე წერილში ამბობთ, რომ კვირა დღეს ა. კ.—ქს სანლი გლენებით არის სავსე, რადგან ყველას უწერს, ვისაც რა სურსო. სჩანს, რომ ა. კ.—ქს ხალხის ნდობა დაუმსახურებია...

ბლ. მღ. კ. ბ.—ქს. ბაბუას და ბებიას შეუძლია თავიანთი შვილი-შვილი მიირჩევიან ემზახილამ...

ბ ა ნ ც ხ ა ლ ე ბ ა ნ ი.

შმაღლესად დამტკიცებული „რუსეთის საზოგადოება“ თანხის და შემოსავლის დაზღვევისა, დაარსებული 1835 წელს.

საზოგადოება ყუზლავს

- 1., თანხას შვილებისათვის, ანუ სხვა მემკვიდრეებისათვის, ენიცობაა დამზღვევი გარდაიცვალა.
- 2., თანხას, რომელაც შეუქლიან თვითონ დამზღვეველმა მიიღოს, როცა მოხუცდება.
- 3., თანხას, რომელიც მიეცემა დამზღვეველს აღნიშნულ ხნის შემდეგ, როცა თვითონ დასჭირდება შვილების დასაბინავებლად, ანუ ქალებისათვის სამბითვოდ.
- 4., პენსიას სიკვდილამდის, სამკვიდროს და სხვა... შთაფრესი აგენტის და ინსპექტორის კავკასიაში ნ. ბრუზენბერგის. შოსტის და დევეშის ადრესი: Гру-зенбергу Тифлисъ.

ი ს უ ი ლ ე ბ ი ა ნ

დეკანოზი დავით დამბაშიძისაგან შედგენილი და გამოცემული წიგნები:

თბილისში, ცენტრალურ და ბ. ხიდიკელის წიგნების მაღაზიებში, ქუთაისში — «მწყემსი»-ს რედაქციის სტამბაში და ძმ. შილაძეების და წერეთლის წიგნების მაღაზიებში და უფრიდაში — თვით გამომცემელთან.

- 1) ღარიგება საღმრთო სჯულის სწავლებაზე, რომელიც უწმიდესი სინოდისაგან მოწონებულია როგორც სასწავლო სადმართო სჯულისა საეკლესიოსამრევლო და სხვა პირველ დასაწყის სკოლებში — ფასი . . . 30 ბ.
- 2) იგივე დარბევა საღმრთო სჯულის სწავლებაზე რუსულს და ქართულს ენაზე . . . 50 ბ.
- 3) საძარბოვლო სამკალსიო ისტორია ფასი უდით . . . 45 ბ.
- 4) ქართული ლოცვანი, თვეთა მეტყველებით, ქორიანიკით და მართლმადიდებელი ეკლ. უმთავრესი დღესასწაულების მოთხრობით. — ფასი . . . 30 —
- 5) ახალი კარაბადინი, რომელიც განხილული და ნება-დართულია კავკასიის საეპიშოპ რჩევისაგან. — ფასი . . . 1 მან.
- 6) მღვდელთათვის საადრეობის შესრულებას დრას საჭირო სახელმძღვანელო წიგნი — ფასი უდით . . . 30 ბ.
- 7) ახალი სასულირო კონსისტორიათა წესდებულება. — ფასი უდით . . . 40 ბ.
- 8) მცხეთის ტაძარი და წმიდა ნინო, ქართველთა ბანანათლებელი, — ფასი . . . 25 —
- 9) გელათის მონასტარი და ცხოვრების აღწერილობა მფის დავით ალვაშენ-ბაღისა. — ფასი . . . 25 —
წმ. მოწამენი დავით და კონსტანტინე
- 10) და მოწამეთის მონასტარი. — ფასი . . . 5 —
წმიდანი მღვდელ-მთავარნი: ბასილი
- 11) დიდი, ბრიგორი ღვთის-მეტყველი და იოანე მოძროპირი, სურათებით — ფასი . . . 5 —
- 12) მირკმა უფლისა, სურათით. — ფასი . . . 2 —

- დიდ-მარხვის წინ, სურათით. — ფასი . . . 2 —
- 13) ხარება უოვლად წმიდა ღვთის-მომოგლისა სურათით — ფასი . . . 2 —
- 14) ბზობა სურათით — ფასი . . . 2 —
- 15) ალღომა სურათით — ფასი . . . 2 —
- 16) პონტოპლი კილატას მფულის წარილი
- 17) თავის მფობარ ძალთან . . . 5 —
- 18) მფუ სოლომონ-ბრძენი სურათით — ფ. . . 5 —
- 19) ცხოვრების აღწერა წმ. მოც. სწორის დიდის მთავრის ვლადიმირისა . . . 2 —
- 20) წმიდა ნინა ქანთველთ-განმანათლებელი . . . 2 —
- 21) შიო-მღვდამის მონასტერი და ცხოვრების აღწერა დარსისა მამისა ჩვენისა შიოსა სურათით — ფასი . . . 5 —
- 22) მიძინება უოვლად წმიდა ღვთის-მომოგლისა, სურათით — ფასი . . . 2 —
- 23) აბაღება პატიონისა და ცხოვლ-მფუფლისა ჯვრისა უფლისა სურათით . . . 2 —
- 24) ღვთის-მომოგლის დაბაღება — სურათით . . . 2 —
- 25) ტაძრად მიჰანება ღვთის-მომოგლისა . . . 2 —
- 26) მსთარი სურათით. — ფასი . . . 5 —
- 27) წმ. მოწამე რაქდენი — სურათით ფასი . . . 5 —
- 28) ისო ძინა ზირაძისა სურათით . . . 5 —
- 29) დარბებითი ბაკვეთილბი საღმრთო სჯულის სწავლებაზე ფასი . . . 15 —
- 30) ცოცხალთა და გარდაცვალებულთა მოსახსენებელი კონდაკი (კარგის უდით) . . . 30 —
- 31) 1892 წ. სასულიერო და საერო სურათიანი კალენდარი . . . 20 —
- 32) დარიგება მხედველობის დაცვასა და თვალების მოვლაზე. — ფასი . . . 10 —
- 33) ანდრია-პირველ წოდებული ისტორიული პოემა აგაკისა. — ფასი . . . 5 —

შ ი ნ ა ა რ ს ი. ოფიციალური განყოფილება: უწმიდესი სინოდის განკარგულება.
საღმრთო განყოფილება: ახალ-გაზრდა სემინარიელების მღვდლად კურთხევისა გამო. — უბიწობა ცოლქმრობაში. — პედაგოგიის ისტორიადგან. — მიჯროპოლიტი ისოდორე (ნეკროლოგი). — მღვდელი ალექსი ჯანუყვი. — ორიოდ სიტყვა ეკლესიისადმი შეწირულებათა და შეწირველთა შესახებ. — ჩემს მკითხველს (ლექსი). — ახალი ამბები და შენიშვნები. — რედაქციის პასუხი. — განცხადება.